

VÉLEMÉNYEK

RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

122. PLENÁRIS ÜLÉS – 2017. MÁRCIUS 22–23.

A Régiók Európai Bizottsága véleménye – Fenntartható uniós élelmiszer-politika, amely munkahelyeket és növekedést teremt Európa régióiban és városaiban

(2017/C 272/04)

Előadó: Arno Kompatscher (IT/EPP), Bolzano autonóm megye elnöke és közgyűlésének tagja

POLITIKAI AJÁNLÁSOK

A RÉGIÓK EURÓPAI BIZOTTSÁGA (CdR)

Közös és hosszú távú jövőkép valamennyi érintett politikai területen

1. átfogó, fenntartható uniós élelmiszer-politikára szólít fel, amely közös és hosszú távú jövőképpel demokratikusan van kialakítva és megtervezve a legújabb tudományos ismeretek alapján és egy többszintű kormányzási megközelítéssel összhangban, amely az élelmiszer-termelést és a táplálkozást átfogóbb módon kezeli, elősegítve a fenntarthatóbb termelést és fogyasztási szokásokat, kapcsolatot teremtve a különböző szakpolitikai területek között, többek között ideértve az élelmiszer-termelést, a mezőgazdaságot, a környezetvédelmet, az egészségügyet, a fogyasztópolitikát, a foglalkoztatást és a vidékfejlesztést, valamint a munkahelyteremtést és a növekedést Európa régióiban és városaiban. Arra kéri az Európai Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy az RB-vel együtt indítsanak egy közös kísérleti projektet a fenntartható uniós élelmiszer-politika kidolgozásának megkönnyítése érdekében;
2. kiemeli, hogy meg kell találni az egyensúlyt az élelmiszer-politikával kapcsolatos egyenmegoldások elkerüléséhez szükséges rugalmasság megtartása és a teljesen nemzeti hatáskör alá vonás között. Koherensebb szabályozással könnyebben lehet gondoskodni a fogyasztók biztonságáról, a belső piac hatékony működéséről és a szubszidiaritási elv tiszteletben tartásáról;
3. hangsúlyozza az élelmiszer-politikák fenntarthatósági kritériumok alapján történő vertikális integrációjának fontosságát a következetesség helyi, nemzeti, regionális és nemzetközi szinten történő biztosítása érdekében. Közismert, hogy az élelmiszerrendszerek és a hozzájuk kapcsolódó kérdések (környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági kérdések) különleges, helyi dimenzióval rendelkeznek. Ezért a városok és a régiók kulcsszerepet játszhatnak az élelmiszerrendszerek kihívásainak kezelésében, és ezt figyelembe kell venni a fenntartható uniós élelmiszer-politika tervezésekor;
4. kiemeli az átfogó európai jövőkép és stratégia megteremtésének fontosságát a biztonságos és fenntartható élelmiszer-ellátás érdekében, a minőség, a megfizethetőség és a mennyiség szempontjából, illetve a fenntarthatósági kritériumok alapján. Az ilyen uniós élelmiszer-politikának átfogó megközelítésen kell alapulnia, elismerve az élelmiszer-ellátási láncok globális természetét, ideértve a gazdálkodást, az élelmiszer-feldolgozást, a környezetvédelmet és az egészségügyet. Az Európai Bizottságnak biztosítania kell, hogy a vonatkozó uniós jogszabályok és pénzügyi ösztönzők összhangban legyenek ezzel a jövőképpel és stratégiával;

5. megismétli az olyan uniós élelmiszer-politika kialakítására vonatkozó felhívását, amely támogatja az európai mezőgazdaságban a fenntartható termelési módokat, valamint az élelmiszereket és a környezetet érintő ágazatközi szinergiák fejlesztésén munkálkodik, ideértve az agrár- és halászati politikát, az éghajlat- és energiapolitikát, a regionális politikát és a kutatáspolitikát ⁽¹⁾;

6. felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a természeti erőforrásokkal kapcsolatos döntéseknél nem veszik megfelelően figyelembe az ökoszisztéma értékeit. A környezetvédelmi költségeket jelenleg externalizálják az élelmiszer-termelésben, ami olyan helyzet kialakulásához vezet, amelyben a fenntarthatóbb módon megtermelt élelmiszer drágábbnak tűnik, főleg a magasabb gyártási költségek miatt; ezzel szemben az ökoszisztéma-szolgáltatások elve fontos lehetőséget kínál egy olyan politikai keret kialakításához, amely támogatja a biológiai sokféleség és más természeti erőforrások körültekintő felhasználását. Jelenleg a táplálkozással összefüggő betegségekkel, valamint a vizekben, a talajban, a vadvilágban és az éghajlatban okozott károkkal kapcsolatos költségeket *externáliáknak* tekintik. Ezeket a költségeket nem számolják el az élelmiszerek végső árában, függetlenül attól a tényről, hogy azokat közvetett módon (és gyakran tudattalanul) az egész társadalom megfizeti. Ebben az összefüggésben az Európai Bizottságnak elő kell segítenie azoknak az intézkedéseknek a végrehajtását, amelyek lehetővé teszik az élelmiszerek valós árának visszatükrözését a fenntartható gazdaság élénkítése érdekében;

7. megismétli, hogy meg kell erősíteni az élelmiszerhez kapcsolódó különböző területek (például energetika, erdészet, tengeri erőforrások, vízellátás, hulladékkezelés, mezőgazdaság, éghajlatváltozás, tudomány és kutatás, földterület-használat) közötti kapcsolatokat, mivel mindezek kulcsszerepet játszanak a fenntartható növekedés fejlesztésében ⁽²⁾. Ennek a megközelítésnek egyaránt szem előtt kell tartania a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós, illetve más nemzetközi kereteket, ahol az innovációs lehetőségeket maximálisan ki lehet aknázni;

8. kiemeli az Európai Unión belüli sajátos területek, például a régi élelmiszer-termelési hagyományokkal rendelkező, kihívást jelentő természeti környezetben lévő hegyvidéki régiók fontosságát a fenntartható élelmiszerrendszerek megőrzése és továbbfejlesztése szempontjából;

9. hangsúlyozza az uniós közös agrárpolitika (KAP) további felülvizsgálatának fontosságát annak érdekében, hogy ne csak a mezőgazdasági termelőket, hanem az élelmiszergyártókat is ösztönözzék a fenntarthatóság elérésére, mégpedig az uniós kölcsönös megfeleltetési mechanizmus következetes végrehajtásának szavatolásával, amely jövedelemtámogatást határoz meg azon termelők számára, akik betartják a környezetvédelmi és az állatjóléti normákat;

10. úgy véli, hogy az átfogóbb élelmiszer-politika fenntarthatósági kritériumok alapján történő fejlesztésének részeként fontos figyelembe venni a jelenlegi megújulóenergia-politikát. Ebben a tekintetben fontos olyan intézkedések kidolgozása, amelyek ösztönzik azoknak a bioüzemanyagoknak a gyártását, amelyek nem versenyeznek az élelmiszernövényekkel, ugyanakkor hosszú távon és a vállalatok és a munkavállalók számára kiszámítható módon visszafogják az első generációs, nem fenntartható bioüzemanyagok gyártását, amelyeket élelmiszeripari minőségű alapanyagokból, például növényi olajokból állítanak elő;

11. az uniós növekedés fenntartása érdekében olyan szabadkereskedelmi megállapodások kidolgozását javasolja harmadik országokkal és a világ más olyan régióival, amelyek összhangban vannak az Unión belüli belföldi agroökológiai termeléssel, és így erősen összpontosítanak a környezetvédelmi és a fenntarthatósági szempontokra. Ez az intézkedés biztosítaná azt, hogy a szigorú követelmények uniós élelmiszerláncra történő alkalmazása ne vezessen az élelmiszer-termelés puszta áthelyezéséhez;

12. ismételtlen arra kéri az ENSZ Élelmészeti és Mezőgazdasági Szervezetét, hogy fokozottan érvényesítse a katasztrófakockázatok csökkentését és az ellenálló képesség fejlesztését a mezőgazdasági ágazatokon belül, különösen a visszatérő katasztrófáktól sújtott régiókban és ott, ahol a mezőgazdaság fontos szerepet játszik;

A mezőgazdasági termelékenységet és rezilienciát támogató, egészséges ökoszisztéma

13. kiemeli az egészséges, élő talaj fontosságát, amely kulcsszerepet tölt be az élelmiszerbiztonság megteremtésében és a biológiai sokféleség megőrzésében. Különösen a természetett fajok diverzifikálásának elősegítése érdekében az extenzív, integrált és organikus mezőgazdaságot és a szigorúbb állatjóléti előírásokat kell a fenntartható uniós élelmiszer-politika kiemelt elemeinek tekinteni. E kulcsfontosságú célok elérése révén lehetővé válik majd az európai projektbe vetett közbizalom helyreállításának elősegítése is;

⁽¹⁾ Jogalkotási javaslatok a közös agrárpolitika és a vidékfejlesztési politika reformjára a 2013 utáni időszakra (CDR 65/2012).

⁽²⁾ Állásfoglalás a fenntartható élelmészetről, CDR 3306/2015.

14. kiemeli, hogy ösztönözni és segíteni kell – pénzügyileg is – a kisüzemi gazdálkodási rendszerek, különösen a veszélyeztetett területeken és a városok szélén elhelyezkedő gazdálkodási rendszerek fejlesztését. A kisüzemi gazdálkodási rendszerek egyszerű és elérhető eszközt jelentenek a helyi hatóságok számára, amikor számos gyakorlati kérdéssel foglalkoznak, ideértve a társadalmi egyenlőtlenséget, a környezetvédelmi kihívásokat és az egészségügyi problémákat. Ezenkívül ezek a rendszerek a kis- és nagyvárosok külső területei számára biztosíthatják a helyi, friss és szezonálisan előállított, egészséges, az alacsony jövedelmű családok számára is elérhető élelmiszerek fenntartható termelését. A kisüzemi gazdálkodási rendszereket szociálisan érzékeny modellként ismerték el, amely tiszteletben tartja a környezetet, csökkenti a csomagolóanyag- és élelmiszerpazarlást, korlátozza a széndioxid-kibocsátást és támogatja a fenntartható termelési módszereket ⁽³⁾. Ebben a tekintetben a kis gazdálkodási rendszerek, különösen a mezőgazdasági termékek rövid élelmiszerellátási láncai, kedvező hatással vannak a helyi gazdaságokra és a foglalkoztatásra;

15. ismételten hangsúlyozza a rövid ellátási láncok jelentőségét a különböző fogyasztási helyek közötti közlekedés környezeti fenntarthatóságának növelése szempontjából. A távolság növekedésével ugyanis a közlekedési eszközök által előidézett szennyezés negatív hatása is megnő;

16. megismétli a víz, az energia, a fosszilis tüzelőanyagok, a műtrágyák és a növényegészségügyi termékek mezőgazdasági termelési rendszerekben való takarékosabb felhasználására vonatkozó felhívást ⁽⁴⁾;

17. ismételten megállapítja, hogy a gazdálkodó fiatalok hiánya veszélyezteti a vidéki területek gazdasági fenntarthatóságát. A fiatal gazdálkodók támogatása szükséges feltétel a mezőgazdaság fennmaradásához EU-szerte, illetve a vidéki területek életben tartásához ⁽⁵⁾;

18. hangsúlyozza, hogy a regionális és helyi láncok egy olyan fenntartható élelmiszer-politikát támogatnak, amely elismeri a különleges minőséget, a hagyományt, valamint a gazdasági és kulturális örökséget. Ezekben a láncokban különösen a kisipari vállalkozások játszanak alapvető szerepet sok helyi és regionális önkormányzat számára, előmozdítva a fejlődést és a sikereket a külföldi piacokon;

19. megismétli a „fehérjeterv” európai szinten történő végrehajtására vonatkozó felhívást a fehérjenövények és a hüvelyes növények európai termelésének támogatására az importált szójaalapanyagoktól való függőség csökkentése, az európai állattartók autonómiájának biztosítása a fehérjeellátás terén, a nitrogén műtrágyák használatának csökkentése és a talajtermékenység javítása érdekében ⁽⁶⁾;

20. kiemeli a beporzók fontosságát, és a beporzást végző rovarok megőrzését biztosító intézkedések meghozatalára szólít fel, mint amilyen a káros rovarirtó szerek csökkentett mértékű használata és a termények sokféleségének fenntartása;

21. arra kéri az Európai Bizottságot, hogy erősítse az állatjólét, valamint a környezetbarát gazdálkodási és termelési módszerek támogatását olyan intézkedések fejlesztése révén, amelyek célja a felesleges trágya előállításának és a közlekedésből származó kibocsátásoknak a visszaszorítása; fontos ugyanakkor az állatjólétet szem előtt tartó rendszerek ösztönzése kedvező közbeszerzés és más releváns intézkedések révén. Általában támogatni kell a jobb állattartási módszereket a mezőgazdasági antibiotikumok csökkent mértékű használatával, az állatjólét egyidejű figyelembevételével;

22. a biogazdálkodást olyan eszköznek tekinti, amellyel több szén köthető meg a talajban, csökkenthető az öntözés vízigénye, és korlátozható az olyan vegyszerek okozta szennyezés, mint a talajban, a levegőben és a vízben jelenlévő rovarirtó szerek;

23. támogatja az alternatív élelmiszer-hálózatok fejlesztését, ideértve a termelői piacokat, a helyi élelmiszereket, a biotermékeket és a méltányos kereskedelemről származó termékeket. A termelői piacok olyan közösségi üzemeltetésű piacok, amelyek fontos társadalmi találkozási pontot jelentenek, ahol a helyi termelők egészséges, kiváló minőségű élelmiszereket kínálnak tisztességes áron közvetlenül a fogyasztóknak, és garantálják a környezetvédelmi szempontból fenntartható módszereket. Ezenkívül megőrzik a helyi közösség élelmiszer-kultúráját, és segítik a biológiai sokféleség védelmét;

⁽³⁾ Állásfoglalás a fenntartható élelmiszer-ről, CDR 3306/2015.

⁽⁴⁾ Saját kezdeményezésű vélemény a következő tárgyban: „A KAP jövője 2013 után”, CDR 127/2010.

⁽⁵⁾ Saját kezdeményezésű vélemény a következő tárgyban: „Fiatal európai gazdák támogatása”, COR-2016-05034-00-00-AC-TRA.

⁽⁶⁾ Jogalkotási javaslatok a közös agrárpolitika és a vidékfejlesztési politika reformjára a 2013 utáni időszakra (CDR 65/2012).

Az egészséges táplálkozás elérhetősége, különösen az alacsony jövedelmű családok számára

24. hangsúlyozza, hogy a túlsúlyossággal és az élelmiszerekkel összefüggő betegségekre irányuló, hosszú távú egészségügyi programokat kell létrehozni a helyi, friss és szezonális élelmiszerek rendelkezésre állásának és hozzáférhetőségének elősegítése révén. Ezek a programok különösen akkor lehetnek hatékonyak, ha a közintézményeket (például az iskolákat és a kórházakat) és azokat a városi területeket veszik célba, ahol komoly gondot jelent a túlsúlyosság, a vidéki piacok hiánya és a friss élelmiszerekhez való korlátozott hozzáférés. Érdemes megjegyezni, hogy az ilyen programok kettős lehetőséget kínálnak egyrészt arra, hogy a fogyasztókat a tápláló és egészséges étrendre való átállásra ösztönözzék, másrészt arra is, hogy a fogyasztói döntéseket a helyi, friss és szezonális élelmiszerek felé tereljék;

25. javasolja, hogy az elhízottság terjedését olyan többszintű megközelítésen alapuló folyamatos tájékoztató kampányok révén állítsák meg, amelyek célja, hogy a fogyasztókat a nagyobb mértékben növényi alapú, több gyümölcsöt és zöldséget tartalmazó étrendre való átállásra és az általános hús-, zsír- és cukorfogyasztás csökkentésére ösztönözzék, valamint a fenntartható termelési módszerek alkalmazásával előállított helyi/regionális, friss és szezonális élelmiszerek vásárlása felé irányítsák. Ez az intézkedés rendkívül fontos, különösen Európa élelmiszer-bizonytalansággal szembesülő városaiban. Az élelmiszer-ellátás bizonytalansága és túlsúlyosság egyidejűleg van jelen a városokban (a hiányos táplálkozás kettős terhe), amit például az élelmiszerbankokat és a szociális étkezéket felkereső emberek növekvő száma jelez;

26. üdvözli az olyan kezdeményezéseket és környezeteket, amelyek csökkentik az egészséges ételek hasznosítását és rászorulóik részére történő újraelosztását akadályozó felesleges bürokráciát;

Szabványosított definíciók, módszerek és gyakorlati intézkedések

27. sürgeti a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó átfogó terminológia meghatározását, amely magába foglalja az élelmiszer-termelést, az élelmiszer-feldolgozást és a táplálkozást. Ez kulcsfontosságú a közös és holisztikus uniós élelmiszer-politika felé vezető út meghatározásához; megfelelő eszközöket kell rendelkezésre bocsátani a politikai intézkedések hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében;

28. kiemeli a szabványosított módszerek szükségességét az élelmiszertermékek környezeti hatására vonatkozó adatok összegyűjtéséhez és jelentéséhez, ideértve az élelmiszer-hulladékokat is, az adatok tagállamok közötti összehasonlíthatóságának biztosítása és annak ösztönzése érdekében, hogy az élelmiszertermékekhez vagy a táplálékokhoz kapcsolódó környezetvédelmi és szociális költségek gazdasági szempontból mérhetőek legyenek;

29. hangsúlyozza a bevált gyakorlatok cseréje ösztönzésének, az élelmiszerek környezeti hatására vonatkozó adatok megosztásának, valamint az információk átláthatóbb és hozzáférhetőbb módon történő átadásának fontosságát az egész élelmiszerlánc tekintetében, beleértve a fogyasztókat is. A bevált gyakorlatok és iránymutatások felhasználása kulcsfontosságú szerepet tölt be abban, hogy megfelelő, fenntartható intézkedések elfogadására kerüljön sor, az ilyen programok végrehajtására vonatkozó megfelelő információkkal látva el a helyi közigazgatási szerveket;

30. hangsúlyozza, hogy javítani kell az élelmiszer-címkék átláthatóságát, beleértve az élelmiszerek környezetre gyakorolt hatására vonatkozó, összehasonlítható információkat is. Fel kell ismerni azt, hogy a tápanyag- és kalóriatartalomra vonatkozóan a címkéken feltüntetett jelenlegi információk nem elegendőek az élelmiszerek és az egészség közötti összetett kapcsolat kezeléséhez, és hogy a jelenlegi címkékről teljes mértékben hiányoznak az élelmiszertermékek környezetre gyakorolt hatására vonatkozó információk. Bár a legtöbb fogyasztó tudja, hogy választásaik hatással vannak a környezetre, a termékcímkéken nincs olyan információ, amely iránymutatást adna a fogyasztóknak a fenntartható döntések meghozatalához. Úgy véli, hogy a jelölésnek egyértelműnek és relevánsnak kell lennie, ugyanakkor fontos, hogy ne legyen túl bonyolult vagy megterhelő az élelmiszertermelők számára;

31. arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen lépéseket az élelmiszeripar fokozott felügyeletére és ellenőrzésére a minőségi élelmiszerek támogatása és a tisztességtelen verseny elleni küzdelem érdekében, ezáltal is növelve a termékek hitelességét és a fogyasztói bizalmat;

„Zöld” közbeszerzési iránymutatások

32. hangsúlyozza, hogy az EU-ban a GDP mintegy 14%-át kitevő közbeszerzés erős emelőhatást nyújthat a fenntarthatóbb élelmiszerellátás (helyi és bioélelmiszerek) biztosításához a közsféra élelmészeti szerződésai révén az iskolai és kórházi étkezésekben. Ezek a példák erősíthetik a Habitat III Új városfejlesztési menetrendben (NUA) említett város-vidék kapcsolatot;

33. arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tisztázza a közbeszerzési szabályokon belüli jelenlegi korlátokat a fenntarthatósági kritériumok alkalmazása érdekében. Az EU versenyjogi szabályozása tiltja a területi preferenciák (például a helyi élelmiszerek) közbeszerzési szerződésekben történő meghatározását;

A fenntartható uniós élelmiszer-politikai koncepcióhoz kapcsolódó többszintű kormányzási megközelítés

34. támogatja, hogy helyi szinten a tervezési eljárásokhoz helyi élelmiszertanácsokat hozzanak létre; olyan tevékenységek tartoznak ide, mint a termelők és a fogyasztók összekapcsolására, az élelmiszerhiányos területek és regionális szintű új piacok elhelyezésére alkalmas zónák feltárására irányuló intézkedések, továbbá mindenekelött annak biztosítása, hogy a közvélemény hallathassa a hangját a politikai döntéshozatalban;

35. felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a regionális és helyi szintű stratégiai tervezés rendkívül fontos az élelmiszerrendszerek általános környezeti hatásának csökkentéséhez. Termelési szempontból gyakran megfigyelhető, hogy a szolgáltatások (műszaki szolgáltatások, hitelek, alapanyagok, erőforrások) nem állnak ugyanúgy rendelkezésre a városi és a városkörnyéki területeken lévő termelők számára, mint a vidéki területeken;

36. hangsúlyozza, hogy hatáskört kell biztosítani a helyi és a regionális hatóságoknak arra, hogy célzott környezetvédelmi intézkedéseket kezdeményezzenek és kezeljenek, és lehetővé kell tenni számukra, hogy a mezőgazdasági termelőkkel vagy képviselőikkel közösen aláírt területi szerződéseket vezessenek be ⁽⁷⁾;

37. úgy véli, hogy az élelmiszer fenntarthatóságára vonatkozó, alulról felfelé irányuló politikát elsősorban az erős helyi fejlesztési partnerségek és a helyi (regionális és városi) hatóságok révén kell kezelni ⁽⁸⁾, az Új városfejlesztési menetrenddel összhangban ⁽⁹⁾;

38. javasolja az olyan városi kezdeményezések támogatását, mint a „Bolygónk élelmiszer – Életre szóló energia” mottójú 2015-ös milánói világhiállításán elfogadott *milánói városi élelmiszer-politikai paktum*, amelyek célja az igazságos, fenntartható és rugalmas élelmiszerrendszerek előmozdítása.

Kelt Brüsszelben, 2017. március 22-én.

a Régiók Európai Bizottsága
elnöke

Markku MARKKULA

⁽⁷⁾ Jogalkotási javaslatok a közös agrárpolitika és a vidékfejlesztési politika reformjára a 2013 utáni időszakra (CDR 65/2012).

⁽⁸⁾ Feltáró vélemény a helyi élelmiszerrendszerekről, CDR 341/2010 rev.

⁽⁹⁾ NUA: Habitat III záródokumentum.